

Impacte dels factors socials en l'atenció als problemes de salut mental al districte de Sants-Montjuïc

Sant Pere Claver®
FUNDACIÓ SANITÀRIA

**FUNDACIÓ
PERE TARRÉS**

Índex

1. Introducció

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.1. Característiques sociodemogràfiques

2.2. Condicions de salut i salut mental

2.3. Les situacions vitals crítiques

2.4. Factors socials de risc

2.5. Factors protectors

2.6. Complexitat en l'atenció

2.7. Incidència dels factors socials i les condicions de salut i salut mental

2.8. Incidència dels factors socials en la vivència de situacions vitals crítiques

2.9. Efectes dels factors socials en la complexitat en l'atenció

3. Reflexions i recomanacions

1. Introducció

- **Objectius generals**

- ✓ **Generar i transferir el coneixement**
- ✓ **Elaborar recursos per a la intervenció en els centres de salut mental**
- ✓ **Propostes de millora del circuit general amb integració amb d'altres recursos comunitaris**

- **Interrogants clau**

- ✓ **Els factors socials de risc incideixen en la salut mental?**
- ✓ **Els factors socials de risc incideixen en les situacions vitals crítiques?**
- ✓ **Com afecten els diferents factors socials a la complexitat en l'atenció?**

1. Introducció

- **Metodologia**

Fase 1. Conceptualització, concreció i operativització

Fase 2. Estudi empíric quantitatiu sobre pacients atesos

Taula Disseny mostral

Centre	Marc de mostreig	Mostra final	Cobertura	Error*
Adults	242	121	50	+6,44
CSMAS	115	54	47,0	+9,95
CSMAM	127	67	52,8	+8,43
CSMIJ	74	67	90,5	+3,78
Total	316	188	59,5	+4,64

Font. SPCFS, FPT (2017). Impacte dels factors socials en l'atenció a la salut mental. Estudi empíric en els centres de salut mental infantojuvenil i d'adults de Sants-Montjuïc

* Nivell de confiança 95 sota el supòsit d màxima indeterminació ($p=q=50$) i MAS.

Fase 3. Informe de resultats clau i recomanacions

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.1. Característiques sociodemogràfiques

- Majoria **d'homes** (54,8%)
 - ✓ Especialment en **infantojuvenil** (71,6%)
- La gran majoria de **nacionalitat espanyola** (93,3%)
- La població **infantojuvenil** amb una mitjana de **12 anys**
 - ✓ Estudiants de **primària** (50,7%) o **ESO** (26,9%)
 - ✓ S'estima que entorn **el 20,9% cursa estudis per sota del nivell que li correspondria**
- La població **adulta** amb una mitjana de **47 anys**, es concentra entre els 31 a 45 anys (31,9%) i els 46-64 anys (37,1%).
 - ✓ El **31,4%** dels casos d'adults tenen formació **inferior a l'ESO**.
 - ✓ **Menys formació que la població general del districte** (27,2% vs. 31,4% en el districte; estudis superiors el 16,5% vs. 24,1%).

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.1. Característiques sociodemogràfiques

- La població **adulta**
 - ✓ La majoria **població inactiva (57%)** entre els que destaquen les persones incapacitades (19%), les jubilades o assimilades (17,4%) i les que no treballen ni estudien (14,9%).
 - ✓ Si s'estima la **taxa d'atur** aquesta se situa en el **24,4%**, més de **13 punts per sobre del conjunt de la ciutat (l'11,6%)**.
- La gran majoria viu en un **habitatge familiar (86,8%)**.
 - ✓ Els infants i adolescents que viuen en dos habitatges suposen el 13,4%
 - ✓ A la majoria de llars de pacients **adults no hi ha fills (58,8%)**, i **només en l'11,6% hi ha fills menors**

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.1. Característiques sociodemogràfiques

- El 73,1% tenen una situació socioeconòmica baixa

- Múltiples fonts d'ingressos familiars

✓ Només al 60,1% de les llars hi ha ingressos del treball

	%
Treball reglat/regulat	60,1
Pensió (d'invalidesa/ jubilació)	32,4
Altres pensions	10,1
Ajuda familiars o amics	9,0
Economia submergida	8,5
Altres ajudes econòmiques de les administracions (aliments, beques, lloguer)	6,4
Atur (prestació/subsidi)	3,2
Ajudes econòmiques d'entitats (Càritas, altres...)	2,1
Rendes de lloguer	1,6
NS	4,3

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.2. Condicions de salut i salut mental

Taula Principals indicadors de salut

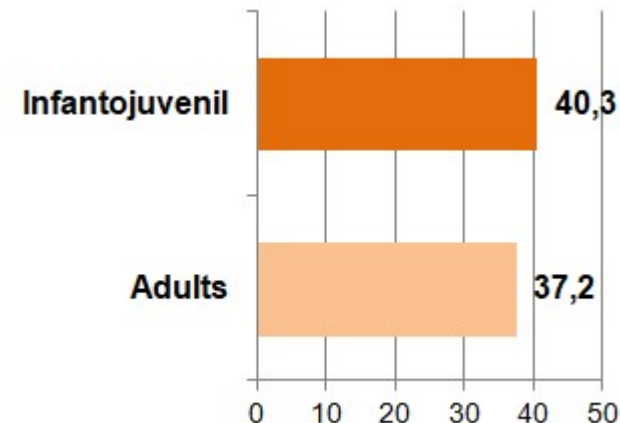
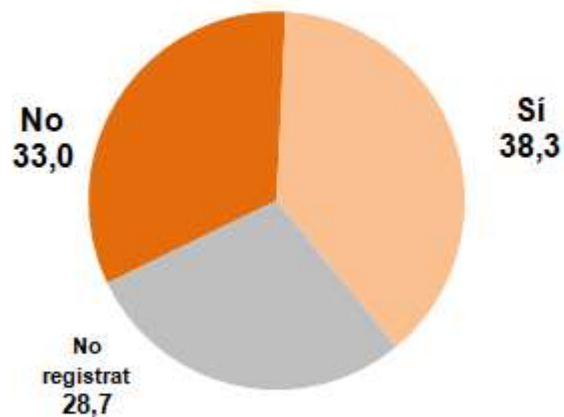
Indicador de salut			Total casos atesos
General	Situació de salut complexa o molt complexa		59,4
	Certificat de discapacitat (33 o més)		30,1
	Està tutelat		2,3
Salut mental	Edat inici salut mental (INFANTOJUVENIL)	Primera infància (0-3 anys)	31,3
		Infància (3 anys – 12 anys)	53,7
		Adolescència (13- 18 anys)	14,9
	Edat inici salut mental (ADULTS)	Infància (0-14 anys)	13,0
		Adolescència (13- 18 anys)	27,0
		Joventut (19-30 anys)	21,7
		Adultesa (31-65 anys)	38,3
	Inici amb TMG o TMS		32,4
Altres problemes i context familiar	Té problemes d'addicions		13,4
	Altres problemes de salut		50,3
	Té altres familiars amb problemes de salut mental		38,3

Font: SPCFS, FPT (2017). Impacte dels factors socials en l'atenció a la salut mental. Estudi empíric en els centres de salut mental infantojuvenil i d'adults de Sants- Montjuïc

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.2. Condicions de salut i salut mental

Gràfic Conviu amb altres familiars amb problemes de salut mental
Situació general

Base (total). 188

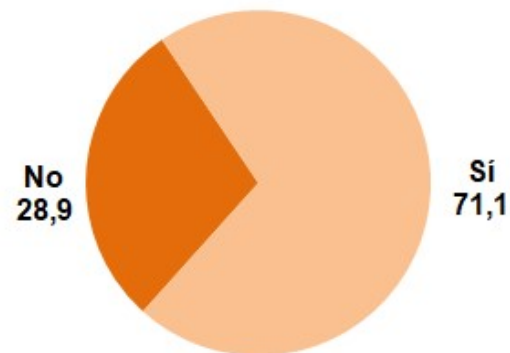
Font. SPCFS, FPT (2017). Impacte dels factors socials en l'atenció a la salut mental. Estudi empíric en els centres de salut mental infantojuvenil i d'adults de Sants- Montjuïc

Impacte dels factors socials en l'atenció als problemes de salut mental al districte de Sants-Montjuïc

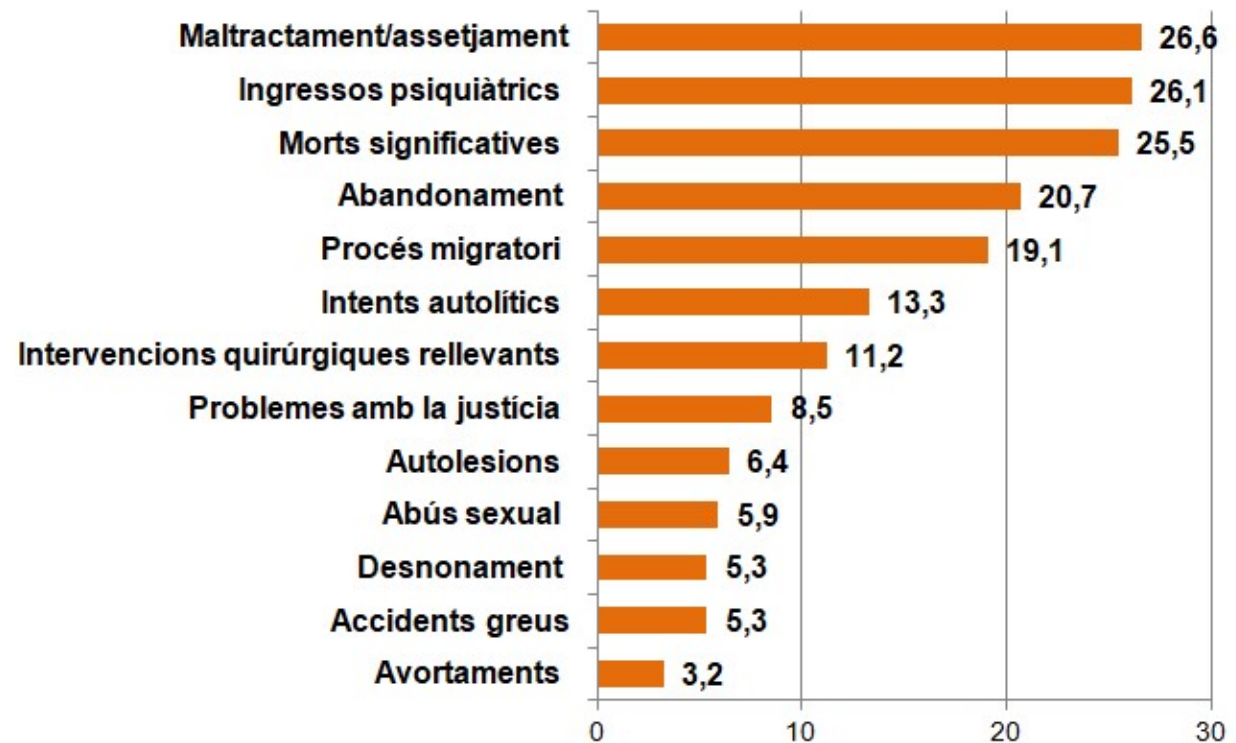
2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.3. Les situacions vitals crítiques

Gràfic Situacions vitals crítiques

Mitjana (0-13): 1,78

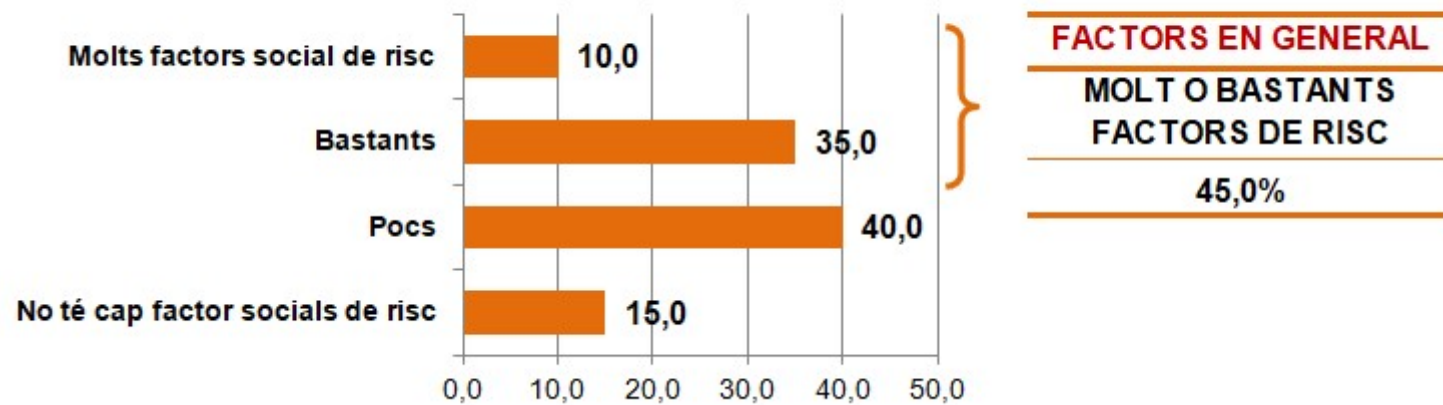
Base (total). 188

Font. SPCFS, FPT (2017). Impacte dels factors socials en l'atenció a la salut mental. Estudi empíric en els centres de salut mental infantojuvenil i d'adults de Sants- Montjuïc

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.4. Factors socials de risc

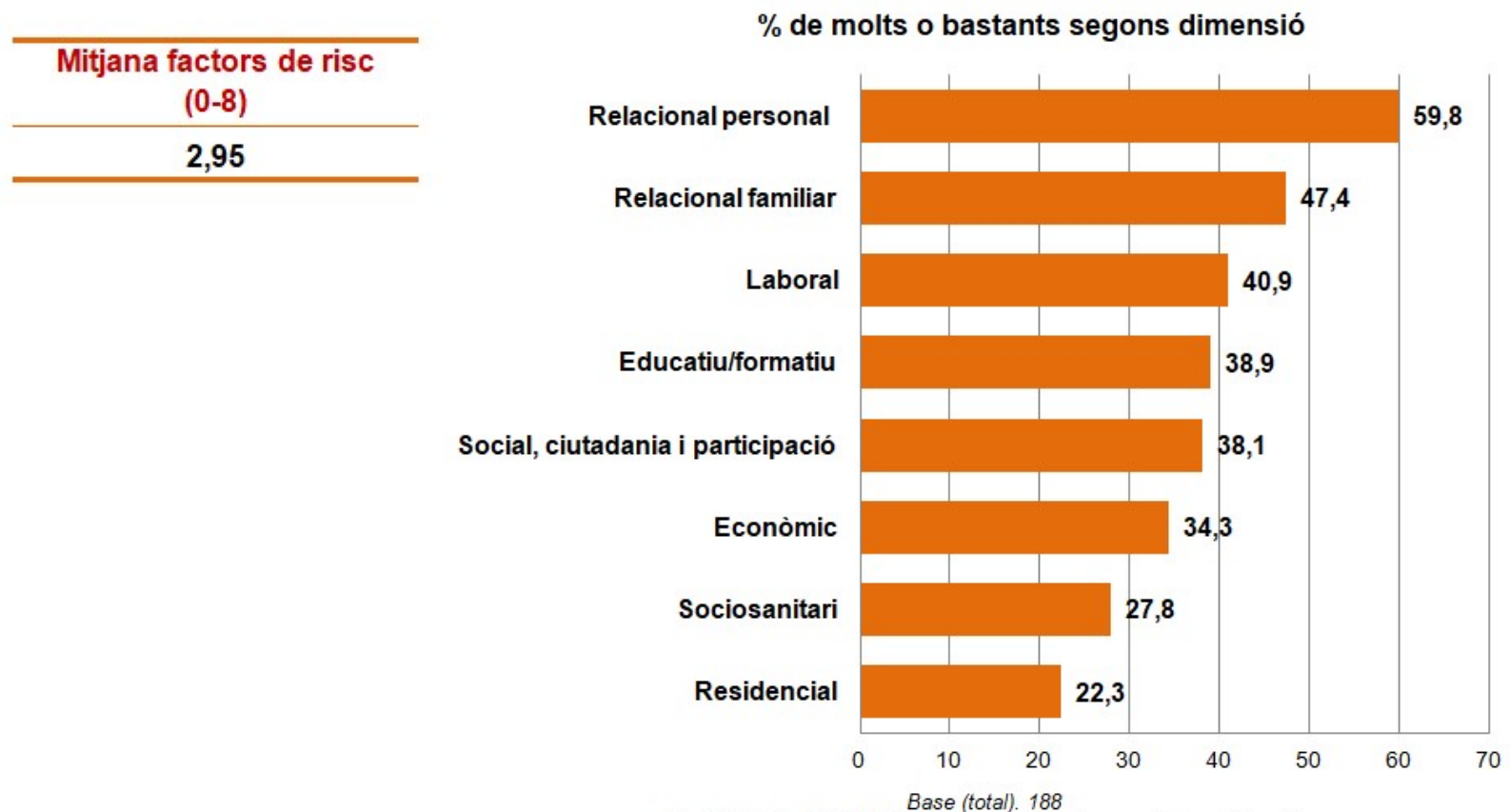
Gràfic General: valoració dels factors socials associats i del nivell de risc d'exclusió

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.4. Factors socials de risc

Gràfic Factors socials de risc

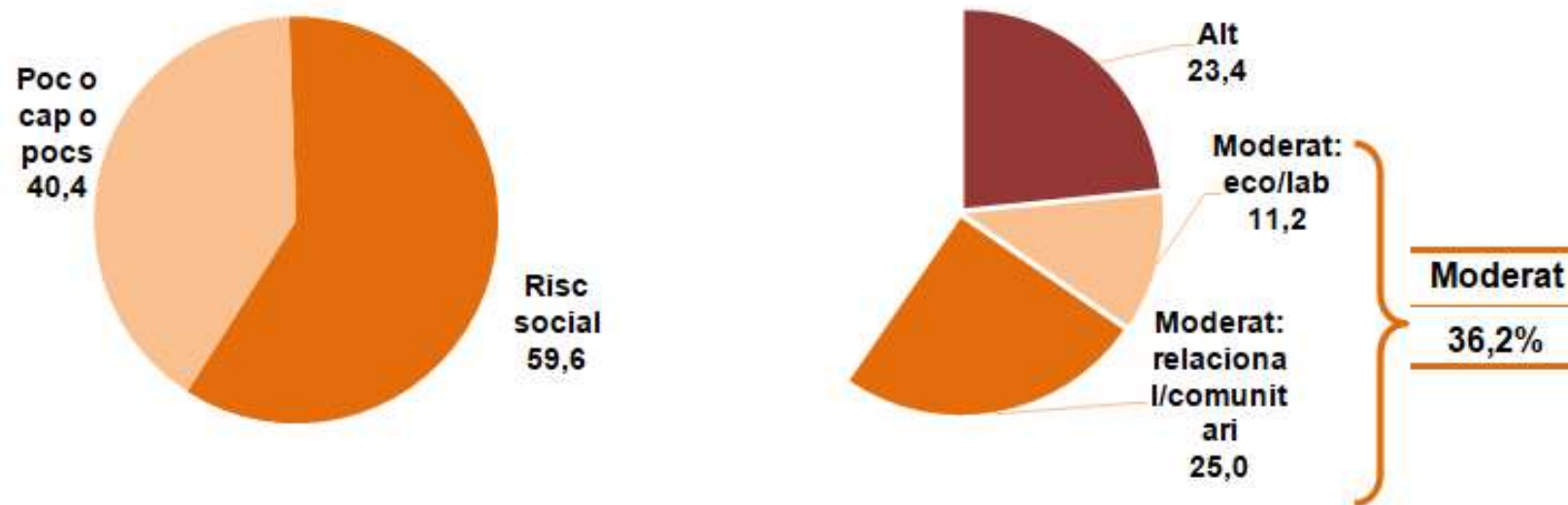

Font. SPCFS, FPT (2017). Impacte dels factors socials en l'atenció a la salut mental. Estudi empíric en els centres de salut mental infantojuvenil i d'adults de Sants- Montjuïc

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.4. Factors socials de risc

Gràfic Classificació dels casos segons tipus de factors socials de risc

Base (total). 188

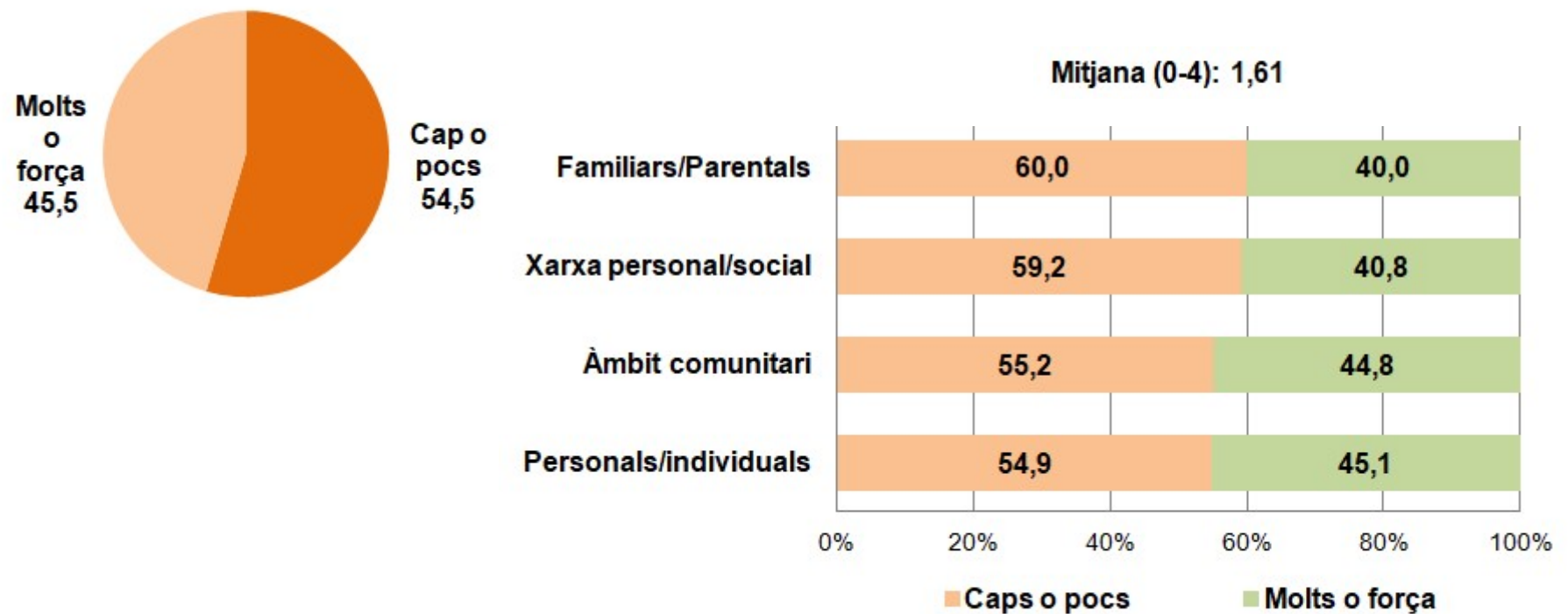
Font. SPCFS, FPT (2017). Impacte dels factors socials en l'atenció a la salut mental. Estudi empíric en els centres de salut mental infantojuvenil i d'adults de Sants- Montjuïc

Impacte dels factors socials en l'atenció als problemes de salut mental al districte de Sants-Montjuïc

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.5. Factors protectors

Gràfic Factors protectors

Base (total). 188

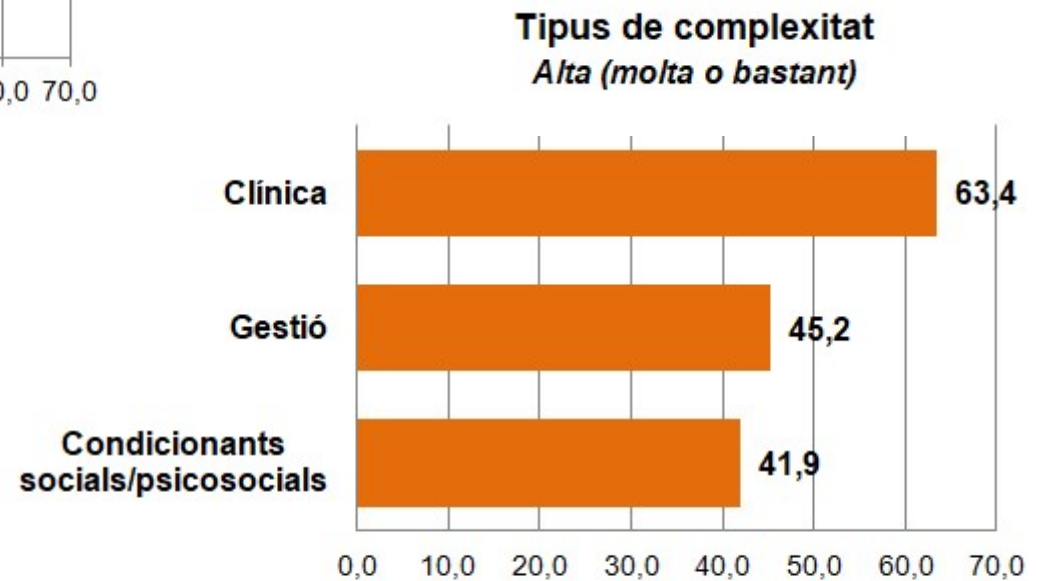
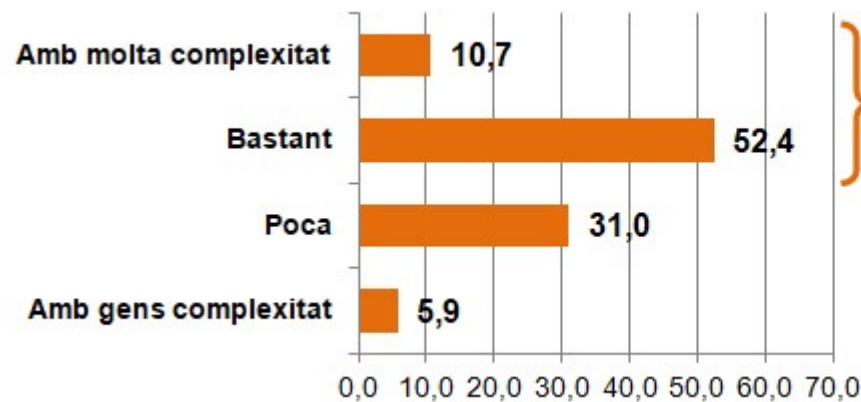
Font. SPCFS, FPT (2017). Impacte dels factors socials en l'atenció a la salut mental. Estudi empíric en els centres de salut mental infantojuvenil i d'adults de Sants- Montjuïc

Impacte dels factors socials en l'atenció als problemes de salut mental al districte de Sants-Montjuïc

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.6. Complexitat en l'atenció

Gràfic . General:valoració de la complexitat del cas i tipus de complexitat

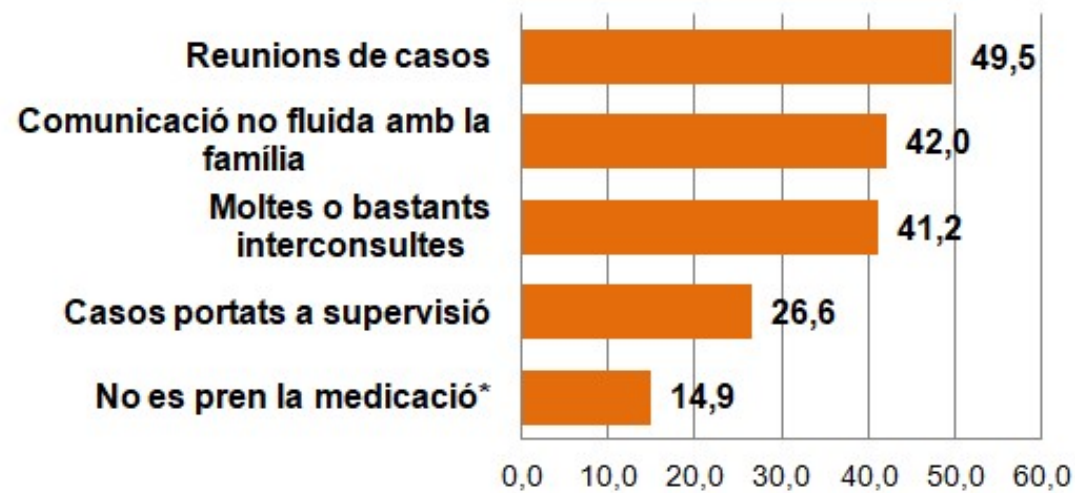
Base (total). 188

Font. SPCFS, FPT (2017). Impacte dels factors socials en l'atenció a la salut mental. Estudi empíric en els centres de salut mental infantojuvenil i d'adults de Sants- Montjuïc

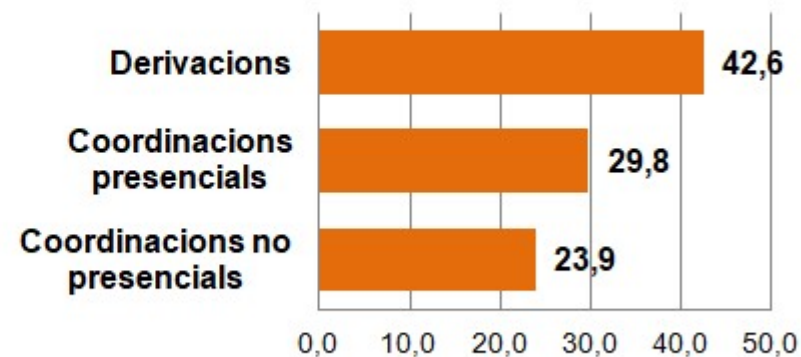
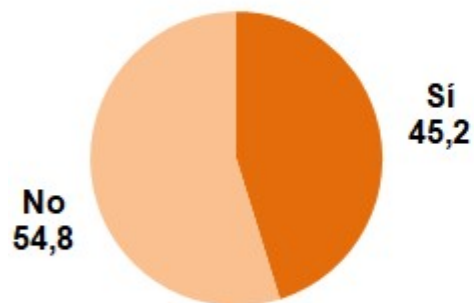
2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.6. Complexitat en l'atenció

Gràfic . Condicionants específics de complexitat

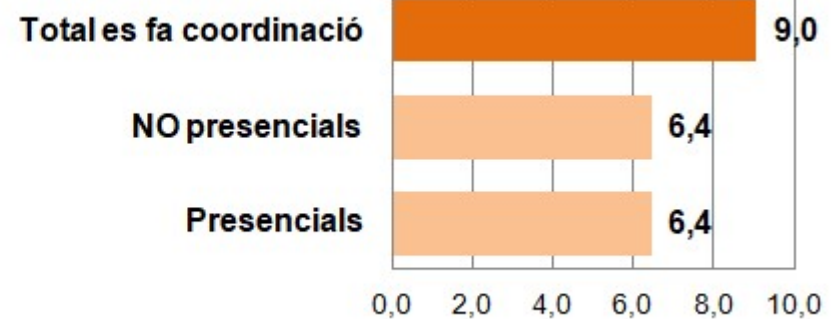
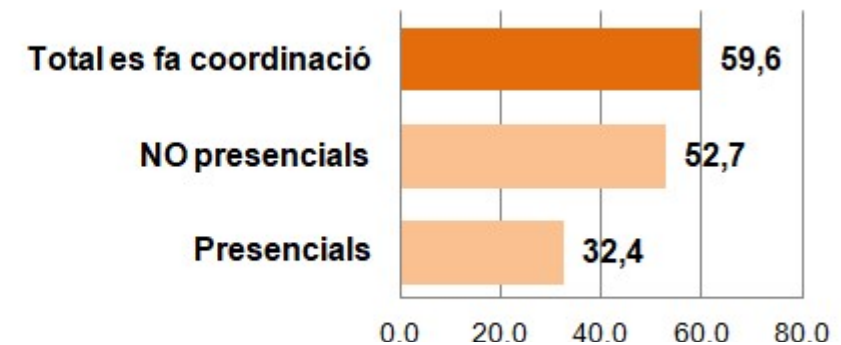
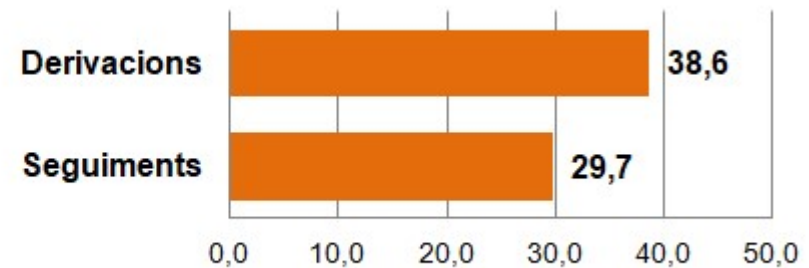
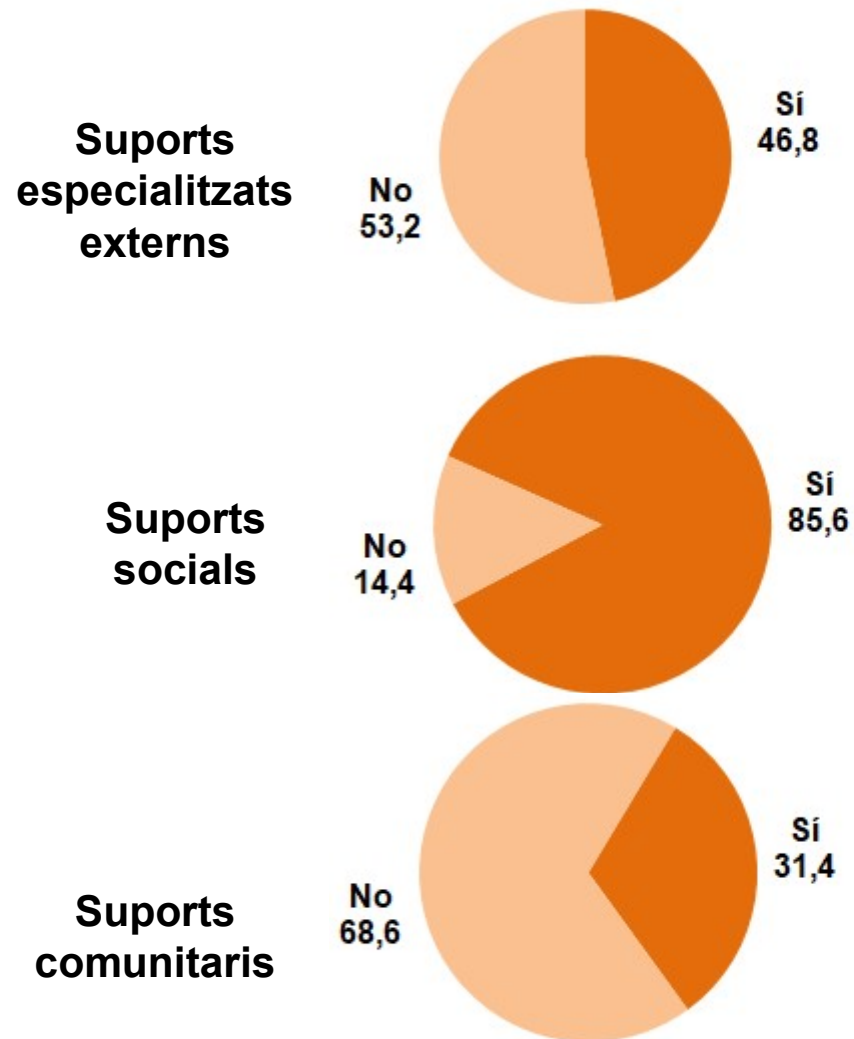

Gràfic . Derivacions i coordinacions amb suports interns

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.6. Complexitat en l'atenció

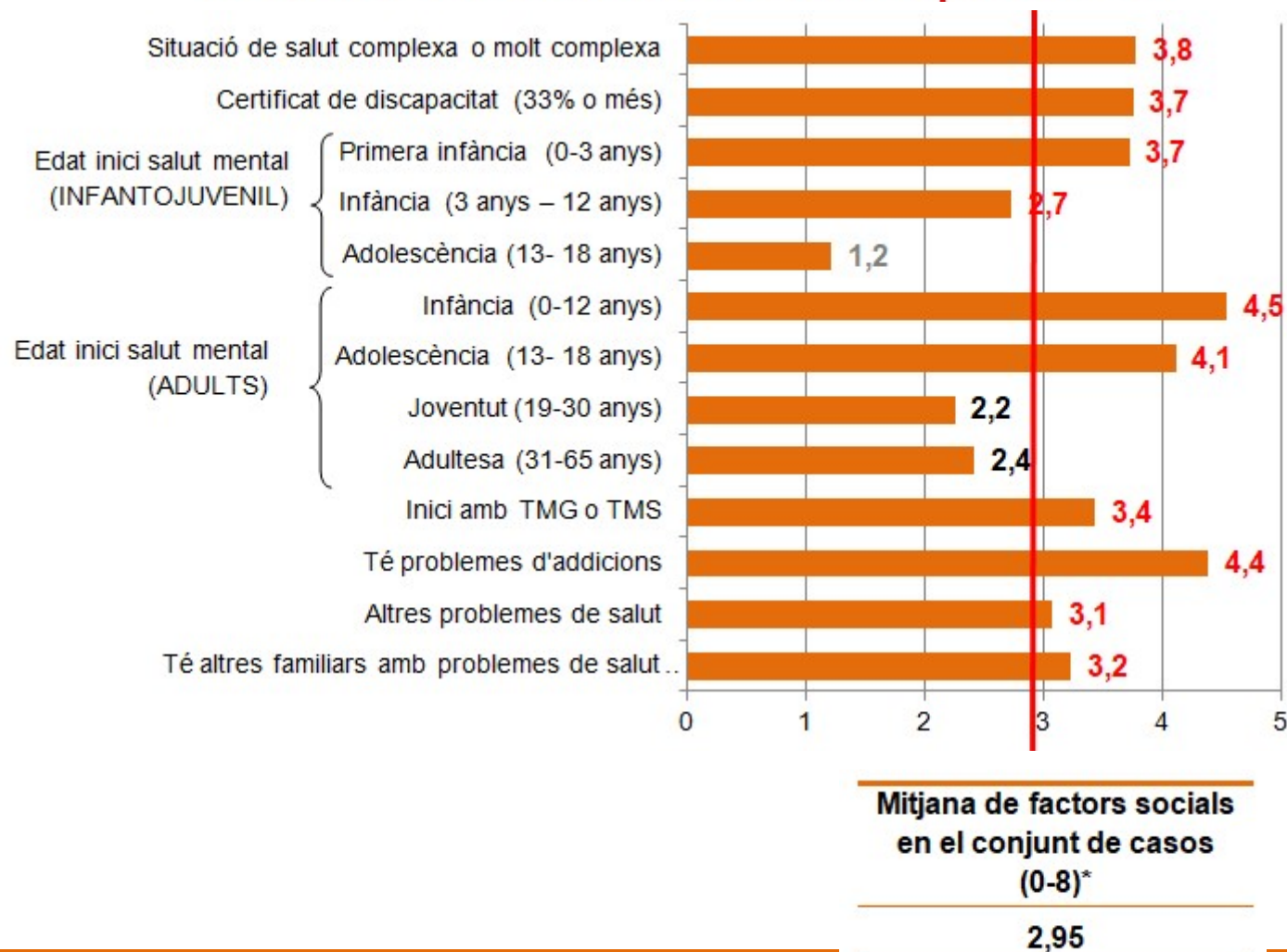
2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.7. Incidència dels factors socials i les condicions de salut i salut mental

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.7. Incidència dels factors socials i les condicions de salut i salut mental

Gràfic . Mitjana de factors socials en cada indicador de salut*

Impacte dels factors socials en l'atenció als problemes de salut mental al districte de Sants-Montjuïc

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.7. Incidència dels factors socials i les condicions de salut i salut mental

Taula . Principals indicadors de salut. Percentatge en cada factor social de risc

Indicador de salut	% de casos global	General	Bastants o molts (%)							
			1	2	3	4	5	6	7	8
			Econòmics	Laborals	Educatius	Socio-sanitaris	Residencial	Relacional-personal	Relacional-Familiar	Comunitari
Situació de salut complexa o molt complexa	59,4	80,2	79,4	75,0	72,3	88,0	78,0	74,5	70,4	74,6
Certificat de discapacitat (33% o més)	30,1	34,2	40,4	34,3	32,2	53,3	39,5	34,7	31,2	39,7
Edat inici salut mental (INFANTOJUVENIL)										
Primera infància (0-3 anys)	31,3	40,7	38,1	41,7	37,5	77,8	60,0	34,2	37,9	44,0
Infància (3 anys – 12 anys)	53,7	55,6	57,1	50,0	56,3	22,2	40,0	55,3	55,2	52,0
Adolescència (13- 18 anys)	14,9	3,7	4,8	8,3	6,3	0,0	0,0	10,5	6,9	4,0
Edat inici salut mental (ADULTS)										
Infància (0-12 anys)	13,0	17,0	17,1	23,9	27,3	12,8	20,0	16,9	21,2	15,6
Adolescència (13- 18 anys)	27,0	41,5	39,0	32,6	42,4	33,3	40,0	31,0	30,8	42,2
Joventut (19-30 anys)	21,7	17,0	14,6	19,6	12,1	15,4	13,3	18,3	13,5	15,6
Adultesa (31-65 anys)	38,3	24,5	29,3	23,9	18,2	38,5	26,7	33,8	34,6	26,7

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.7. Incidència dels factors socials i les condicions de salut i salut mental

Taula 1. Principals indicadors de salut. Percentatge en cada factor social de risc

Indicador de salut	% de casos global	Bastants o molts (%)								
		General	1	2	3	4	5	6	7	8
			Econòmics	Laborals	Educatius	Socio-sanitaris	Residencial	Relacional-personal	Relacional-Familiar	Comunitari
Té problemes d'addicions	13,4	22,7	21,1	17,1	21,0	24,5	30,0	14,6	19,0	20,9
Altres problemes de salut	50,3	60,8	60,7	48,5	40,3	69,4	59,5	50,5	49,3	52,2
Té altres familiars amb problemes de salut mental	46,3	68,6	66,7	52,9	52,2	62,2	70,4	59,7	69,5	57,4

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.8. Incidència dels factors socials en la vivència de situacions vitals crítiques

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.8. Incidència dels factors socials en la vivència de situacions vitals crítiques

Taula . Situacions vitals crítiques. Prevalença en cada factor social de risc

Situacions vitals crítiques	% de casos global	Bastants o molts (%)								
			1	2	3	4	5	6	7	8
		General	Econòmics	Laborals	Educatius	Socio-sanitaris	Residencial	Relacional-personal	Relacional-Familiar	Comunitari
Ha viscut situacions vitals crítiques	71,1	86,3	91,9	84,5	73,8	90,0	87,8	83,6	84,1	84,5
Mitjana de situacions (1-13)	1,78	3,13	3,17	2,72	3,45	3,37	3,19	2,63	2,89	2,83

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.8.Incidència dels factors socials en la vivència de situacions vitals crítiques

Taula . Situacions vitals crítiques. Prevalença en cada factor social de risc

Situacions vitals crítiques	% de casos global	Bastants o molts (%)								
		General	1	2	3	4	5	6	7	8
			Econòmics	Laborals	Educatius	Socio- sanitaris	Residencial	Relacional- personal	Relacional- Familiar	Comunitari
Situacions concretes										
Maltractament /assetjament	26,6	40,8	44,8	38,2	28,6	47,8	43,6	32,7	40,3	35,8
Ingressos psiquiàtrics	26,1	29,7	33,3	31,8	33,3	46,7	31,6	35,0	33,3	39,4
Morts significatives	25,5	32,0	40,4	32,8	28,1	41,3	39,5	30,4	30,7	27,3
Abandonament	20,7	34,2	34,5	27,9	27,0	32,6	35,9	27,5	34,2	28,8
Procés migratori	19,1	34,2	34,5	31,3	27,0	22,2	30,8	31,1	27,6	32,4
Intents autolítics	13,3	25,7	23,2	18,2	18,0	26,7	28,9	18,6	20,0	15,9
Intervencions quirúrgiques rellevants	11,2	12,2	10,7	6,1	9,5	21,7	10,5	13,6	14,5	10,6
Problemes amb la justícia	8,5	17,6	16,1	15,2	15,9	13,3	21,1	10,9	13,5	16,9
Autolesions	6,4	15,7	15,4	9,5	11,9	21,4	13,9	10,3	9,9	13,1
Abús sexual	5,9	9,5	8,9	7,6	11,1	17,8	10,5	5,9	9,5	7,7
Accidents greus	5,3	9,6	10,9	10,8	6,5	15,9	13,5	9,0	9,6	10,9
Desnonament	5,3	12,2	17,9	12,1	8,1	11,1	25,6	7,9	12,0	9,2
Avortaments	3,2	4,1	3,6	1,5	3,3	9,1	2,6	4,0	4,1	3,1

Impacte dels factors socials en l'atenció als problemes de salut mental al districte de Sants-Montjuïc

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.8. Incidència dels factors socials en la vivència de situacions vitals crítiques

Taula: Situacions vitals crítiques. Percentatge en cada grup de risc

Situacions vitals crítiques	% de casos global	Risc social	Tipus			Baix
			Alt (tots o quasi tots)	Moderat (econòmic /laboral)	Moderat (relacional/ comunitari)	
Ha viscut situacions vitals crítiques	71,1	83,8	90,9	85,0	76,6	52,6
Mitjana de situacions (1-13)	1,78	2,79	3,23	2,08	2,62	1,38
Situacions concretes						
Maltractament /assetjament	26,6	35,8	43,9	40,0	26,7	16,9
Ingressos psiquiàtrics	26,1	33,7	30,8	35,0	35,6	19,2
Morts significatives	25,5	30,8	40,0	25,0	25,0	21,9
Abandonament	20,7	28,8	39,0	15,0	25,6	12,5
Procés migratori	19,1	29,5	36,6	25,0	25,0	6,9
Intents autolítics	13,3	19,4	23,1	5,0	22,7	6,9
Intervencions quirúrgiques rellevants	11,2	13,3	12,8	5,0	17,4	9,7
Problemes amb la justícia	8,5	11,7	20,5	5,0	6,8	5,5
Autolesions	6,4	10,1	16,7	5,0	7,0	2,8
Abús sexual	5,9	6,8	12,8	0,0	4,5	5,6
Accidents greus	5,3	8,8	15,8	0,0	6,8	1,4
Desnonament	5,3	9,7	22,5	5,0	0,0	0,0
Avortaments	3,2	3,9	2,6	5,0	4,7	2,8

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.9. Efectes dels factors socials en la complexitat en l'atenció

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.9. Efectes dels factors socials en la complexitat en l'atenció

Taula Complexitat. Prevalença en cada factor social de risc

Complexitat	% de casos global	Bastants o molts (%)								
		General	1	2	3	4	5	6	7	8
			Econòmics	Laborals	Educatius	Socio-sanitaris	Residencial	Relacional-personal	Relacional-Familiar	Comunitari
General i grans tipus										
Alta (molta o bastant)	63,1	87,7	87,3	86,1	80,0	88,0	90,2	79,1	78,0	84,5
Clínica	63,4	79,7	78,7	74,6	80,0	85,7	79,5	80,7	75,0	85,9
Gestió	45,2	66,7	69,8	59,7	61,5	66,0	63,4	58,2	58,5	62,0
Condicionants socials/psicosocials	41,9	76,3	77,4	61,1	49,2	63,3	87,5	57,8	65,4	67,1
Condicionants específics de complexitat										
Reunions de casos	49,5	61,8	62,7	60,9	51,6	76,1	71,8	61,0	62,5	62,1
Comunicació no fluida amb la família	44,6	57,1	63,3	47,1	37,1	58,7	71,8	48,1	50,6	51,5
Moltes o bastants interconsultes	41,2	49,4	49,2	53,5	41,5	66,0	53,7	48,6	50,0	52,1
Casos portats a supervisió	26,6	31,2	26,7	31,9	25,8	46,8	33,3	33,3	32,5	36,4
No es pren la medicació*	14,9	15,8	15,2	18,9	8,9	10,5	9,4	14,0	25,0	13,2

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.9. Efectes dels factors socials en la complexitat en l'atenció

Taula **Complexitat. Prevalença en cada factor social de risc**

Complexitat	% de casos global	General	Bastants o molts (%)							
			1	2	3	4	5	6	7	8
			Econòmics	Laborals	Educatius	Socio-sanitaris	Residencial	Relacional-personal	Relacional-Familiar	Comunitari
Derivacions i/o coordinacions										
Suports interns	45,2	49,4	46,0	52,8	49,2	72,0	41,5	49,1	52,4	50,7
Suports especialitzats externs	46,8	64,6	68,3	60,0	53,2	71,4	58,5	53,8	63,8	55,1
Coordinacions amb suports socials	59,6	76,5	77,8	66,7	69,2	62,0	75,6	66,4	64,6	69,0
Coordinacions amb suports comunitaris	9,0	14,8	15,9	13,9	10,8	14,0	12,2	13,6	13,4	14,1

2. Diagnosi dels factors socials i la complexitat en salut mental

2.9. Efectes dels factors socials en la complexitat en l'atenció

Taula . Complexitat. Percentatge en cada grup de risc

Complexitat	% de casos global	Risc social	Tipus			Baix
			Alt (tots o quasi tots)	Moderat (econòmic /laboral)	Moderat (relacional/ comunitari)	
General i grans tipus						
Alta (molta o bastant)	63,1	80,4	95,5	85,7	63,8	37,3
Clínica	63,4	79,1	86,0	71,4	76,1	40,8
Gestió	45,2	58,0	70,5	66,7	42,6	26,3
Condicionants socials/psicosocials	41,9	59,5	88,4	38,1	42,6	16,0
Condicionants específics de complexitat						
Reunions de casos	49,5	80,4	95,5	85,7	63,8	37,3
Comunicació no fluida amb la família	44,6	79,1	86,0	71,4	76,1	40,8
Moltes o bastants interconsultes	41,2	58,0	70,5	66,7	42,6	26,3
Casos portats a supervisió	26,6	59,5	88,4	38,1	42,6	16,0
No es pren la medicació*	14,9	18,4	9,4	17,6	26,3	8,5
Derivacions i/o coordinacions						
Suports interns	45,2	36,8	47,7	57,1	51,1	36,8
Suports especialitzats externs	46,8	58,3	61,9	60,0	54,3	33,3
Coordinacions amb suports socials	59,6	66,1	79,5	66,7	53,2	50,0
Coordinacions amb suports comunitaris	9,0	12,5	15,9	19,0	6,4	3,9

3. Reflexions i recomanacions

Orientacions globals

Els factors socials de risc en la pràctica per a orientar la intervenció

- **Sistematització del registre de la dimensió socials**
- **Validació del sistema d'indicadors de factors socials i complexitat**
- **Ampliació a d'altres territoris i districtes**
- **Ampliació de les evidències sobre l'impacte dels factors socials en la desigualtat de persones i famílies**
- **Observatori de la vulnerabilitat en l'atenció a la salut mental**

Fomentar els programes de suport comunitari coordinats a l'atenció en salut mental.

Lluita coordinada contra la cronificació i el trauma transgeneracional

Lideratge en l'abordatge del risc social en salut mental: necessitat del referent de cas

Impulsar l'associacionisme i la participació social i comunitària

Flexibilitzar mentalitats, processos i procediments

Atenció a la diversitat cultural: mediació i traducció

3. Reflexions i recomanacions

Orientacions específiques en infantojuvenil

Reforç de programes relacionats amb capacitats parentals

Marc de treball específic per l'adolescència

Orientacions institucionals

Difondre entre les persones ateses la diversitat d'oportunitats de serveis i recursos en acció social existents

Fomentar el coneixement i pràctiques que diversifiquin les estratègies d'intervenció individuals i familiars

Impuls de la formació especialitzada als professionals i la compartició de bones pràctiques

Augment dels recursos de personal i estabilitat

Foment de la recerca participada

Crear figures i taules de treball especialitzades en l'atenció als factors socials de risc

3. Reflexions i recomanacions

Reflexions finals

Impulsar la mirada vers les persones i famílies de manera integral: superar el rol de pacient i impulsar un **abordatge** integral i **no fragmentat**.

Flexibilitzar les intervencions i els protocols, conèixer la xarxa de recursos i serveis disponibles amb **referents clars** per la persona que gestionin i coordinin la xarxa d'intervencions.

Recursos, tant amb l'ampliació de recursos professionals com en l'organització eficientment dels ja disponibles.

Informació organitzada i disponible per tots els professionals que intervenen en un cas, i si disposen de **formació especialitzada i acompanyament** (per exemple mediació i traducció).

Revisió de protocols, procediment i sistemes organitzatius per simplificar i flexibilitzar les intervencions. **Contribuir a la generació d'un llenguatge compartit** entre els diferents professionals que intervenen dins d'un marc comunitari i recolzar les bases per a una intervenció basada en un **model consensuat** que s'apropi **a l'experiència de les persones**.

